

EVROPSKA POVELJA O RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI NA LOKALNOM NIVOU

EVROPSKA POVELJA O RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI NA LOKALNOM NIVOU

Za lokalne i regionalne uprave,
u cilju usmeravanja njihovih snaga
i partnerstava ka postizanju
veće ravnopravnosti

*Povelju sastavio i predstavio
Savet evropskih opština i
regija sa partnerima*

Beograd, 2009

**EVROPSKA POVELJA
O RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI
NA LOKALNOM NIVOU**

Izdavač

Stalna konferencija gradova i opština
Makedonska 22/VIII
11000 Beograd

Glavna i odgovorna urednica

Zorica Vukelić

Priredio

Vladimir Jovanović

Grafički dizajn

Atelje, Beograd
www.atelje.rs

Štampa

Dosije studio, Beograd
www.dosije.rs

Tiraž: 1.000 primeraka

ISBN 978-86-82455-90-5

Sadržaj

Predgovor	5
Uvod	7
Preambula.....	11
Načela	16
Implementacija povelje i njenih odredaba	20
Demokratska odgovornost	24
Politička uloga	25
Opšti okvir za ravnopravnost	30
Uloga poslodavca	33
Javne nabavke i ugovaranje.....	35
Uloga pružanja usluga.....	37
Planiranje i održivi razvoj.....	45
Uloga nadzornog tela	49
Bratimljenje i međunarodna saradnja.....	50

Predgovor

Rodna ravnopravnost pretpostavlja da muškarci i žene imaju jednake preduslove za ostvarivanje ljudskih prava.

Osim toga, rodna ravnopravnost pretpostavlja i da postoje jednake mogućnosti za muškarce i žene da doprinesu kulturnom, političkom, ekonomskom, socijalnom i nacionalnom napretku, kao i da imaju identične mogućnosti da uživaju sve koristi i benefi cije od napretka jedne zajednice.

Upravo iz ovih razloga, Savet evropskih opština i regiona (CEMR), kao asocijacija lokalnih i regionalnih vlasti iz preko trideset zemalja Evrope, usvojio je 2006. godine Evropsku povelju o jednakosti muškaraca i žena u lokalnom životu.

Povelja je predstavljena na Šestoj evropskoj ministarskoj konferenciji Save-ta Evrope o ravnopravnosti između žena i muškaraca, održanoj 8. i 9. juna 2006, u Stokholmu, kao i Odboru evropskog parlamenta o pravima žena i rodnoj ravnopravnosti, održanoj 12. septembra iste godine u Briselu, i u oba slučaja je prihvaćena sa velikim interesovanjem.

Do sada je Povelju potpisalo oko 256 evropskih lokalnih i regionalnih uprava.

Bez ravnopravnosti u političkom, ekonomskom i bilo kom drugom obliku odlučivanja, ne postoji mogućnost da rodna ravnopravnost

bude integrisana u kreiranje politika vlade. Bez aktivnog učešća žena u procesu izgradnje našeg društva kao modernog, evropski profi lisanog i demokratskog, nije moguće ostvarivanje demokratije, ravnopravnosti i napretka društva.

Ova publikacija predstavlja doprinos Stalne konferencije gradova i opština u procesu opšte ravnopravnosti polova i uključivanju žena u društveni, politički, ekonomski i javni život Srbije, u cilju upoznavanja aktera koji su uključeni u proces kreiranja politika sa standardima u ovoj oblasti.

Generalni sekretar
Đorđe Staničić

Uvod

Evropska povelja o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou namenjena je lokalnim i regionalnim upravama Evrope koje se njenim potpisivanjem javno obavezuju da će slediti principe rodne ravnopravnosti i sprovoditi odredbe propisane Poveljom u svojim sredinama.

U cilju pružanja podrške primeni ovih principa, svaka potpisnica Povelje će pripremiti akcioni plan koji će određivati prioritete, aktivnosti i sredstva za njegovo sprovođenje.

Potpisnice će, takođe, biti u obavezi da se povežu sa svim relevantnim institucijama i organizacijama u svojoj zemlji, kako bi na najbolji mogući način promovisale najbolje prakse u pogledu istinske ravnopravnosti.

Povelja je sastavljena u okviru ciljeva projekta (2005-2006) Saveta evropskih opština i regiona, u saradnji sa dole navedenim partnerima. Projekat je finansirala Evropska komisija kroz svoj Peti program rodne ravnopravnosti.

* * * * *

Rodna ravnopravnost predstavlja fundamentalno pravo za sve i od suštinskog je značaja za svaku demokratsku sredinu. Da bi ovo pravo

bilo ostvareno, ono mora biti ne samo prepoznato s pravne strane, već i uspešno primenjeno na sve aspekte političkog, ekonomskog, društvenog i kulturnog života.

Uprkos brojnim primerima zvaničnog priznanja i pomaka na tom polju, rodna ravnopravnost još uvek nije prisutna u svakodnevnom životu. U praksi, žene i muškarci nemaju ista prava. Društvene, političke, ekonomske i kulturne nejednakosti su i dalje prisutne – primer za to su razlike u platama i nejednaka zastupljenost u političkom životu.

Ove neravnopravnosti rezultat su društveno uslovljenih rodnih uloga, nastalih na osnovu brojnih stereotipa koji su prisutni u porodici, obrazovanju, kulturi, medijima, sferi rada, i organizaciji društva... u mnogim oblastima u kojima je moguće delovati kroz usvajanje novog pristupa i uvođenje strukturalnih promena.

Lokalna i regionalna vlast, budući da predstavljaju nivoe vlasti sa kojima su građani u najneposrednijem kontaktu, najpogodnije su tle za borbu protiv upornog širenja neravnopravnosti, kao i za promovisanje istinski ravnopravnog društva. One su u poziciji da kroz nadležnosti i saradnje sa najrazličitijim lokalnim akterima, preduzmu konkretne korake ka postizanju ravnopravnosti između žena i muškaraca.

Princip supsidiarnosti je od posebnog značaja za praktičnu primenu prava na rodnu ravnopravnost. Ovaj princip se odnosi na sve nivoe vlasti – evropsku, državnu, regionalnu ili lokalnu. Iako se odgovornosti lokalnih i regionalnih vlasti razlikuju širom Evrope, zajedničko im je da mogu i moraju igrati pozitivnu ulogu u promociji ravnopravnosti u praksi, i na taj način uticati na svakodnevni život svojih građana.

Načela lokalne i regionalne samouprave su takođe usko povezana sa principom supsidiarnosti. Povelja lokalne samouprave Saveta Evrope iz 1985. godine, koju je potpisala i ratifikovala većina evropskih zemalja, stavlja akcenat na „*pravo i sposobnost lokalnih vlasti da u skladu sa zakonom regulišu i upravljaju znatnim delom javnih poslova u skladu sa*

interesom lokalnog stanovništva.“ Sprovođenje i promovisanje prava na ravnopravnost mora predstavljati srž ovog koncepta lokalne samouprave.

Lokalna i regionalna demokratska vlast mora izabrati najbolja rešenja po pitanju najvažnijih aspekata svakodnevnog života kao što su stanovanje, sigurnost, javni saobraćaj, sfera rada ili zdravstvo.

Takođe, veće učešće žena u razvoju i sprovođenju javnih politika na lokalnom i regionalnom nivou vlasti omogućava da njihovo životno iskustvo, sposobnost i kreativnost budu uzeti u obzir.

Ako želimo da stvorimo društvo zasnovano na ravnopravnosti, veoma je važno da lokalna i regionalna vlast uzmu u obzir rodni aspekt pri kreiranju strategija, vođenju svojih organizacija, kao i u svakodnevnoj praksi. A u današnjem i sutrašnjem svetu, pravo na ravnopravnost između muškaraca i žena je takođe ključ našeg ekonomskog i društvenog uspeha – ne samo na evropskom i državnom nivou, već i na nivou regiona, u gradovima i u lokalnim zajednicama.

* * * * *

Savet evropskih opština i regiona, kao i njegov odbor žena - izabranih predstavnica lokalnih i regionalnih vlasti, već dugi niz godina aktivno promovišu ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnom i regionalnom nivou. Savet je 2005. godine pokrenuo konkretnu inicijativu namenjenju lokalnim i regionalnim vlastima u Evropi: „Grad za ravnopravnost“. Promocijom dobrih praksi određenih evropskih gradova i opština, inicijativa „Grad za ravnopravnost“ predlaže načine sprovođenja strategija koje se tiču rodne ravnopravnosti na lokalnom i regionalnom nivou. Ova Povelja se nadovezuje na ta dostignuća.

Uloga lokalnih i regionalnih uprava u promociji rodne ravnopravnosti utvrđena je Svetskom deklaracijom Međunarodnog saveza lokalnih vlasti

(IULA) o “ženama u lokalnoj upravi” koja je usvojena 1998. godine. Jedan od glavnih ciljeva nove svetske organizacije, Ujedinjeni gradovi i lokalne vlasti, upravo je ravnopravnost između žena i muškaraca.

Preambula

Savet evropskih opština i regiona, koji predstavlja evropske lokalne i regionalne uprave, sarađuje sa sledećim partnerima:

- Nacionalna asocijacija opština u Republici Bugarskoj (National Association of Municipalities in the Republic of Bulgaria)
- Savez kiparskih opština
- Savez gradova i zajednica Republike Češke (SMO CR)
- Asocijacija finskih lokalnih i regionalnih vlasti
- Francuski sektor CEMR (AFCCRE)
- Nemački sektor CEMR (RGRE)
- Centralni savez opština i zajednica Grčke (KEDKE)
- Mađarska nacionalna asocijacija lokalnih vlasti (TOOSZ)
- Italijanski sektor CEMR (AICCRE)
- Toskanska federacija AICCRE

- Asocijacija gradova i opština Luksemburga (SYVICOL)
- Asocijacija gradova Poljske (ZMP)
- Španska federacija opština i pokrajina (FEMP)
- Baskijska asocijacija opština (EUDEL)
- Grad Beč
- Grad Sen Žan de la Ruel
- Grad Frankfurt na Majni
- Grad Kartagina
- Grad Valensija
- Agencija za vreme i mobilnost Belfort-Monbejar
- Stalni odbor Evro-mediteranskog partnerstva lokalnih i regionalnih vlasti (COPPEM)

Imajući na umu da su Evropska zajednica i unija utemeljene na fundamentalnim pravima i slobodama uključujući i zalaganje za rodnu ravnopravnost, kao i da je evropsko zakonodavstvo osnova napretka postignutog u ovoj oblasti u Evropi;

Pozivajući se na međunarodni pravni okvir za ljudska prava Ujedinjenih nacija i posebno na Opštu deklaraciju o ljudskim pravima i Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, usvojenu 1979. godine;

Naglašavajući bitan doprinos Saveta Evrope promociji ravnopravnosti žena i muškaraca u lokalnim samoupravama;

Uzimajući u obzir da ravnopravnost žena i muškaraca podrazumeva želju da se sprovedu aktivnosti na tri dodatna aspekta za njeno postizanje, tj. eliminacija direktne neravnopravnosti, iskorenjivanje indirektna neravnopravnosti i izgradnja političke, pravne i društvene sredine koja će podržavati proaktivni razvoj ravnopravne demokratije;

Osuđujući jaz između *de jure* prepoznavanja prava na ravnopravnost i stvarne i uspešne primene tog prava;

Imajući u vidu da lokalne i regionalne uprave u Evropi igraju i moraju igrati ključnu ulogu u primeni prava na ravnopravnost svojih građana i stanovnika, naročito žena i muškaraca, u svim domenima njihove odgovornosti;

Imajući u vidu da je ravnopravno učešće i prisustvo žena i muškaraca u upravi i na vodećim pozicijama od suštinskog značaja za demokratiju;

Vodeći se primerom Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena iz 1979. godine, Pekinškom deklaracijom i platformom za aktivnosti UN iz 1995, i Rezolucijom 23. specijalne sednice Generalne skupštine iz 2000. (Peking + 5), Poveljom osnovnih prava Evropske unije, Preporukama Saveta iz decembra 1996. o ravnopravnom učešću žena i muškaraca u procesima odlučivanja i Svetskom deklaracijom međunarodne unije lokalnih vlasti o ženama u lokalnoj upravi iz 1998;

Sa željom da obeleži 25. godišnjicu stupanja na snagu Konvencije UN o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena iz septembra 1981. godine, donosi ovu Evropsku povelju o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou, i poziva lokalne i regionalne uprave u Evropi da potpišu i sprovedu ovu Povelju.

I
DEO

Načela

Potpisnici ove Povelje o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou prepoznaju sledeća načela kao fundamentalna za naše aktivnosti:

1. Ravnopravnost žena i muškaraca je fundamentalno pravo

Lokalne i regionalne uprave moraju ovo pravo sprovoditi u svim domenima svoje odgovornosti, uključujući obavezu da eliminišu sve oblike diskriminacije, bila ona direktna ili indirektna.

2. Da bi rodna ravnopravnost bila zagarantovana, moraju se rešavati pitanja višestruke diskriminacije i nepovoljnog položaja

Višestruka diskriminacija i nepovoljni položaj bazirani na, osim rodnim, razlikama u rasi, boji kože, etničkoj i društvenoj pripadnosti, genetskim karakteristikama, jeziku, veri ili uverenjima, političkom ili drugom mišljenju, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovini, rođenju, invaliditetu, starosti, seksualnoj orijentaciji ili društveno-ekonomskom statusu, moraju takođe biti uzeti u obzir prilikom rešavanja pitanja ravnopravnosti između žena i muškaraca.

3. Podjednako učešće žena i muškaraca u procesima odlučivanja je preduslov za demokratsko društvo

Pravo na ravnopravnost žena i muškaraca zahteva da lokalne i regionalne vlasti preduzmu sve odgovarajuće mere i usvoje sve potrebne

strategije u cilju promovisanja podjednake zastupljenosti i učešća žena i muškaraca u svim sferama uprave.

4. Eliminisanje rodni stereotipa je od ključnog značaja za postizanje ravnopravnosti između žena i muškaraca

Lokalne i regionalne vlasti moraju podsticati eliminaciju stereotipa i prepreka na kojima se temelje nejednakosti u pogledu statusa i položaja žena i koji dovode do nejednakog vrednovanja uloga žena i muškaraca u političkom, ekonomskom, društvenom i kulturnom smislu.

5. Uključivanje rodne perspektive u sve aktivnosti lokalne i regionalne uprave je neophodno u procesu poboljšanja ravnopravnosti između žena i muškaraca

Princip rodne ravnopravnosti mora biti uzet u obzir prilikom sastavljanja strategija, metoda i instrumenata koji utiču na svakodnevni život lokalnog stanovništva – na primer, kroz primenu tehnika uvođenja principa rodne ravnopravnosti u javne politike (na engleskom: *gender mainstreaming*)¹ i rodno odgovornih budžeta². Iskustvo žena na lokalnom nivou, uključujući i njihove životne i radne uslove, moraju biti analizirani i uzeti u obzir.

¹ Uvođenje principa rodne ravnopravnosti u javne politike' ili *gender mainstreaming*: u julu 1997. godine, Savet UN za ekonomiju i društvo (ECOSOC) definisalo je koncept *gender mainstreaming-a* na sledeći način: "...podrazumeva proces procenjivanja posledica svake planirane akcije, uključujući zakonodavstvo, politike i programe, po žene i muškarce, u svim oblastima i na svim nivoima. To je strategija koja uzima u obzir interese i iskustva žena i muškaraca, i integriše ih u procese kreiranja, realizacije, monitoringa i evaluacije politika i programa u svim političkim, ekonomskim i društvenim sferama, tako da žene i muškarci ostvaruju ravnopravnu dobrobit i neravnopravnost se ne reprodukuje. Krajnji cilj je ostvarivanje rodne ravnopravnosti". Citirano u: *Ka politici rodnog budžetiranja u Vojvodini, Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova: 2009, str. 8.*

² Rodno budžetiranje (*gender budgeting*), definicija Saveta Evrope: "Rodno budžetiranje predstavlja uvođenje principa rodne ravnopravnosti u budžetske procese. Ono podrazumeva rodno zasnovanu procenu budžeta, uključivanje rodne perspektive na svim nivoima budžetskog procesa i restrukturiranje prihoda i rashoda u cilju unapređenja rodne ravnopravnosti". Citirano u: *Ka politici rodnog budžetiranja u Vojvodini, Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova: 2009, str. 8.*

6. Akcioni planovi i programi za koje su obezbeđena odgovarajuća sredstva neophodan su alat za unapređivanje rodne ravnopravnosti

Lokalne i regionalne uprave moraju sastaviti akcioni plan i program ravnopravnosti, koji uključuje i dovoljno finansijskih i ljudskih resursa koji su potrebni za njegovo sprovođenje.

Ova načela čine osnovu odredbi navedenih u III delu ovog dokumenta.

II
DEO

Implementacija povelje i njenih odredaba

Potpisnici se obavezuju da će preduzeti sledeće korake u cilju implementacije odredbi ove Povelje:

1. Svaka potpisnica Povelje će, u prihvatljivom vremenskom okviru (ne više od dve godine od datuma potpisivanja), razviti i usvojiti Akcioni plan ravnopravnosti i nadalje ga primenjivati.
2. Akcioni plan ravnopravnosti će definisati ciljeve i prioritete potpisnicaa, zatim mere planirane za sprovođenje, kao i dodeljena sredstva za sprovođenje Povelje i njom propisanih ciljeva. Plan će takođe definisati i vreme za implementaciju. Ako potpisnica već poseduje Akcioni plan ravnopravnosti, u tom slučaju će ga samo uskladiti sa relevantnim pitanjima koja se obrađuju u Povelji.
3. Svaka potpisnica će vršiti detaljne konsultacije pre usvajanja svog Akcionog plana ravnopravnosti, a nakon usvajanja će ga i predstaviti različitim stranama. Takođe će redovno izveštavati javnost o napretku postignutom kroz implementaciju plana.
4. Svaka potpisnica će vršiti reviziju svog Akcionog plana u skladu sa situacijom i sastaviće plan za svaki naredni period.

5. Svaka potpisnica se slaže da će u načelu delovati u skladu sa odgovarajućim sistemom evaluacije koji će biti uspostavljen kako bi se omogućila procena napretka u sprovođenju ove Povelje, kao i da pruži pomoć lokalnim i regionalnim upravama širom Evrope pri međusobnoj razmeni iskustava o efektnim načinima postizanja veće ravnopravnosti između žena i muškaraca. Potpisnica će takođe omogućiti da njen Akcioni plan i svi drugi relevantni javni materijali budu dostupni u te svrhe.
6. Svaka potpisnica će pismeno obavestiti Savet evropskih opština i regiona o potpisivanju Povelje i datumu potpisivanja, kao i kontaktu za buduću saradnju vezanu za Povelju.

III
DEO

Demokratska odgovornost

Član 1.

1. Potpisnica priznaje da je pravo na ravnopravnost žena i muškaraca fundamentalni preduslov demokratije i da demokratsko društvo ne može dozvoliti da se sposobnost, znanje, iskustvo i kreativnost žena zanemari. S tim u vezi, potpisnica mora na osnovu ravnopravnosti obezbediti uključenje, prisustvo i učešće žena iz različitih miljea i starosnih grupa u sve sfere političkog i javnog odlučivanja.
2. Potpisnica, kao demokratski izabrano telo odgovorno za obezbeđivanje blagostanja svojih građana, obavezuje se da će se zalagati i unaprediti praktičnu primenu ovog prava u svim sferama aktivnosti – kao demokratski predstavnik lokalne zajednice, telo koje obezbeđuje i pruža usluge, planira i reguliše, kao i u svojstvu poslodavca.

Politička uloga

Član 2. – Političko učešće

1. Potpisnica priznaje jednako pravo žena i muškaraca da glasaju, budu kandidati i vrše funkciju na koju su izabrani.
2. Potpisnica priznaje jednako pravo žena i muškaraca da učestvuju u izradi i sprovođenju strategija, da vrše javne funkcije i sve druge funkcije na svim nivoima uprave.
3. Potpisnica priznaje princip podjednakog učešća u svim izabranim i javnim upravnim organima.
4. Potpisnica se obavezuje da će preduzeti sve prihvatljive mere u cilju obezbeđivanja podrške svim gore navedenim pravima i principima, uključujući:
 - Podsticanje žena da se prijavljuju za glasanje, da koriste svoja glasačka prava i da se kandiduju za javnu funkciju;
 - Podsticanje političkih partija i grupa da usvoje i sprovedu načela podjednakog učešća žena i muškaraca;
 - Podsticanje političkih partija i grupa da preduzmu sve zakonske korake, čak i usvajanjem kvota tamo gde je potrebno, kako bi se povećao broj kandidovanih, a potom i izabranih predstavnica u lokalnim telima;

- Regulisanje sopstvenih procedura i standarda poslovanja, tako da potencijalni kandidati i izabrani predstavnici/ce ne budu stavljani u nepovoljan položaj zbog stereotipnih oblika ponašanja i jezika, ili uznemiravanja;
 - Usvajanje mera koje omogućuju izabranim predstavnicima da usklade svoj privatni, poslovni i javni život, na primer, obezbeđujući takav raspored radnih obaveza i metoda da svaki izabrani predstavnik ili predstavnica ima priliku da u potpunosti učestvuje.
5. Potpisnica se obavezuje da će promovisati i primenjivati načela jednakog učešća žena i muškaraca u svojim upravnim i savetodavnim organima, kao i eksternim telima.
- Međutim, tamo gde trenutno ne postoji jednako učešće žena i muškaraca, uprava će sprovesti gore navedeno po ništa manje povoljnom osnovu za manjinski pol od trenutnog odnosa između polova.
6. Potpisnica se dalje obavezuje da će obezbediti da nijedna javna ili politička pozicija na koju bira ili postavlja predstavnika nije, u načelu ili praksi, ograničena ili predviđena za samo jedan rod, zbog stereotipnih stavova.

Član 3. – Učešće u političkom i građanskom životu

1. Potpisnica priznaje pravo građana da učestvuju u radu javnih tela i organa kao fundamentalno demokratsko načelo, kao i to da žene i muškarci imaju pravo podjednagog učešća u upravi i javnom životu njihovih regiona, opština, i lokalnih zajednica.
2. U odnosu na različite oblike učešća u javnim poslovima, na primer preko savetodavnih odbora, saveta suseda, elektronskog učešća ili vežbi planiranja učešća, potpisnica se obavezuje da će se zalagati za ravnopravno učešće žena i muškaraca u praksi. Tamo gde postojeći oblici učešća ne vode do pomenute ravnopravnosti, potpisnica se obavezuje da će razviti i testirati nove metode.

3. Potpisnica se obavezuje da će promovisati aktivno učešće u svom političkom i građanskom životu žena i muškaraca iz svih sektora zajednice, naročito onih žena i muškaraca iz manjinskih grupa koji inače ne bi bili uključeni.

Član 4. – Javno obavezivanje na ravnopravnost

1. Potpisnica će se, kao demokratski vođa i predstavnik svoje zajednice i teritorije, formalno javno obavezati da će sprovoditi principe ravnopravnosti između žena i muškaraca na lokalnom nivou, uključujući:
 - Objavu potpisivanja ove Povelje, a zatim i debate i usvajanja od strane svog najvišeg predstavničkog tela;
 - Obavezivanje da će ispuniti sve odredbe ove Povelje i da će javno podnositi redovne izveštaje o postignutom napretku pri sprovođenju svog Akcionog plana za ravnopravnost;
 - Obavezivanje da će potpisnica i njeni izabrani članovi biti dosledni i podržavati obrasce dobrog ponašanja, u odnosu na rodnu ravnopravnost.
2. Potpisnica će u toku svog demokratskog mandata nastojati da podstakne druge političke i javne institucije i privatna tela, kao i građanske organizacije, da se priključe praktičnoj primeni prava na rodnu ravnopravnost.

Član 5. – Saradnja sa partnerima na obezbeđivanju ravnopravnosti

1. Potpisnica će sarađivati sa svim svojim partnerima, od državnog i privatnog sektora do organizacija civilnog društva, kako bi se obezbedila veća ravnopravnost između žena i muškaraca u svim životnim aspektima u toj oblasti.

2. Potpisnica će se konsultovati sa svojim partnerskim telima i organizacijama, uključujući i svoje društvene partnere, oko razvoja i izrade svog Akcionog plana za ravnopravnost kao i drugih važnih pitanja vezanih za ravnopravnost.

Član 6. – Suprotstavljanje stereotipima

1. Potpisnica se obavezuje da će, koliko je to moguće, sprečavati i boriti se protiv predrasuda, praksi i upotrebe jezika i predstava baziranih na ideji superiornosti ili inferiornosti jednog od dva pola, ili na stereotipnim ulogama žena ili muškaraca.
2. S tim u vezi, potpisnica će se postarati da je njena javna i interna komunikacija potpuno u skladu sa ovom odredbom, kao i da promoviše pozitivne rodne primere i vizuelne predstave.
3. Potpisnica će takođe pomoći svom osoblju, kroz treninge i druga sredstva, da prepozna i eliminiše stereotipne stavove i ponašanja, i prema tome prilagodi obrasce ponašanja.
4. Potpisnica će sprovesti aktivnosti i kampanje u cilju podizanja svesti građana o štetnoj ulozi rodni stereotipa u postizanju ravnopravnosti između žena i muškaraca.

Član 7. – Dobra uprava i savetovanje

1. Potpisnica priznaje pravo žena i muškaraca da se njihova pitanja rešavaju ravnopravno, nepristrasno, pravično i u prihvatljivom roku, uključujući:
 - Pravo da se njihova reč čuje pre donošenja bilo kakve individualne odluke nepovoljne po njih;
 - Dužnost nadležnog organa da obrazloži svoju odluku;
 - Pravo na informaciju od važnosti o stvarima koje se na njih odnose.

2. Potpisnica prihvata da će se širom sfere njenih nadležnosti kvalitet strategija i upravljanja najverovatnije poboljšati ukoliko svi na koje se one odnose budu imali priliku da u odlučujućoj fazi budu konsultovani, kao i da je važno da ženama i muškarcima u praksi bude dat jednak pristup relevantnim informacijama i podjednaka mogućnost reagovanja.
3. Potpisnica se stoga obavezuje da će sprovoditi sledeće korake ukoliko se ukaže potreba:
 - Omogućiti da plan pružanja informacija uvrsti potrebe žena i muškaraca, uključujući i njihove metode pristupa informacijama i komunikacionim tehnologijama;
 - Tamo gde će doći do konsultacija, da onima čiji stavovi imaju najmanje prilike da se čuju bude omogućeno ravnopravno učešće u procesu konsultacija, kao i da će se sprovesti zakonite aktivnosti koje će omogućiti da se to zaista i dogodi;
 - Po potrebi obavljati posebne konsultacije za žene.

Opšti okvir za ravnopravnost

Član 8. – Opšte odredbe

1. Potpisnica će, u skladu sa svojim nadležnostima, priznati, poštovati i primenjivati relevantna prava i principe ravnopravnosti između žena i muškaraca i boriti se protiv nepovoljnog položaja i diskriminacije na osnovu pripadnosti polu.
2. Odredbe propisane ovom Poveljom primenjuju se na potpisnicu samo tamo gde one, ili njihovi relevantni aspekti, potpadaju pod nje-ne pravne moći.

Član 9. – Rodna procena/analiza

1. Potpisnica se obavezuje, u skladu sa svojim nadležnostima, da će vršiti rodnu procenu³, kao što je utvrđeno ovim Članom.

³ Procenu u smislu iz gore navedene definicije UN-a: "procenjivanj[e] posledica svake planirane akcije, uključujući zakonodavstvo, politike i programe, po žene i muškarce, u svim oblastima i na svim nivoima".

2. U tu svrhu, potpisnica će sastaviti program sprovođenja rodni procena/analiza, u skladu sa svojim prioritetima, sredstvima i vremenskim okvirom koje će uvrstiti ili uzeti u obzir u svom Akcionom planu za ravnopravnost.
3. Rodna procena/analiza će uključiti sledeće korake kao relevantne:
 - Reviziju postojećih strategija, procedura, praksi, metoda i obima upotrebe, kako bi se procenilo da li postoji bilo kakva nepravedna diskriminacija, da li su bazirane na rodnim stereotipima i da li na adekvatan način uzimaju u obzir sve specifične potrebe žena i muškaraca;
 - Reviziju raspodele sredstava, finansijskih i onih drugih, u gore navedene svrhe;
 - Identifikaciju prioriteta i, po potrebi, ciljeva, kako bi se rešavala relevantna pitanja proistekla iz ovih revizija, kao i uvela vidljiva poboljšanja u pružanju usluga;
 - U ranoj fazi, procenjivanje svih značajnih predloga novih strategija ili izmena već postojećih; zatim procedura i izmena u raspodeli sredstava, kako bi se utvrdio njihov potencijalni uticaj na žene i muškarce i donele konačne odluke u svetlu ovako donetih zaključaka;
 - Uzimanje u obzir potreba ili interesa onih koji su iskusili višestruku diskriminaciju ili se nalaze u nepovoljnijem položaju po više osnova.

Član 10. – Višestruka diskriminacija ili nepovoljan položaj

1. Potpisnica prepoznaje da je zabranjena diskriminacija po svakom osnovu, kao što je pol, rasa, etnička pripadnost ili poreklo, genetske karakteristike, jezik, religija ili verovanje, političko ili drugo mišljenje, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje, invaliditet, godište ili seksualna orijentacija.

2. Potpisnica dalje prepoznaje da je, uprkos ovoj zabrani, mnogo žena i muškaraca višestruko diskriminirano ili stavljeno u nepovoljan položaj, uključujući i društveno-ekonomski, što direktno utiče na njihovu mogućnost da koriste druga prava utvrđena i propisana ovom Poveljom.
3. Potpisnica se obavezuje da će, u domenu svojih nadležnosti, preduzeti sve prihvatljive mere u borbi protiv posledica višestruke diskriminacije ili nepovoljnog položaja, uključujući:
 - Uzimanje u obzir pitanja višestruke diskriminacije ili nepovoljnog položaja u svom Akcionom planu za ravnopravnost i rodnom procenama;
 - Mogućnost da se pitanja koja proističu iz višestruke diskriminacije ili nepovoljnog položaja uzmu u obzir prilikom sprovođenja aktivnosti ili mera utvrđenih drugim Članovima ove Povelje;
 - Sprovođenje kampanja javnog informisanja u borbi protiv stereotipa i promovisanje jednakog tretmana za one žene i muškarce koji su možda bili žrtve višestruke diskriminacije, ili se nalaze u nepovoljnom položaju po više osnova;
 - Primena posebnih mera kako bi se odgovorilo na specifične potreba žena i muškaraca migranata.

Uloga poslodavca

Član 11.

1. Potpisnica u ulozi poslodavca priznaje pravo rodne ravnopravnosti u svim aspektima zapošljavanja, uključujući organizaciju i uslove rada.
2. Potpisnica priznaje pravo na usklađivanje profesionalnog, društvenog i privatnog života, pravo na dostojanstvo i bezbednost na radnom mestu.
3. Potpisnica se obavezuje da će preduzeti sve prihvatljive mere, uključujući pozitivne mere u okviru svojih pravnih moći, u cilju pružanja podrške gore navedenim pravima.
4. Mere iz stava 3 podrazumevaju i sledeće:
 - a) Reviziju relevantnih strategija i procedura vezanih za zapošljavanje u svojoj organizaciji, kao i razvoj i sprovođenje dela o zapošljavanju iz svog Akcionog plana za ravnopravnost, u cilju rešavanja neravnopravnosti u prihvatljivom vremenskom periodu, posvećujući pažnju, između ostalog:
 - Jednakim platama, uključujući jednake plate za rad od jednake vrednosti,
 - Reviziji plata, nagrada, platnog sistema i honorara,

- Merama kojima se obezbeđuje fer i jasno unapređenje i razvoj karijernih prilika,
 - Merama kojima se obezbeđuje podjednako učešće žena i muškaraca na svim nivoima, naročito kojima se rešava svaka nejednakost na višim upravljačkim nivoima,
 - Merama kojima se rešava svako razdvajanje posla bazirano na polu, kao i mere kojima se ohrabruju zaposleni da se bave netradicionalnim vrstama zaposlenja,
 - Merama kojima se obezbeđuje pošteno zapošljavanje,
 - Merama kojima se obezbeđuju adekvatni, zdravi i bezbedni uslovi za rad,
 - Procedurama konsultacija sa zaposlenima i njihovim sindikatima čime se omogućava podjednako učešće žena i muškaraca u svim savetodavnim pregovaračkim telima.
- b) Protivljenje seksualnom uznemiravanju na radnom mestu, stavljajući jasno do znanja da je takvo ponašanje neprihvatljivo, pružajući podršku žrtvama, uvodeći i sprovodeći jasne strategije obračunavanja sa prestupnicima i podižući svest radnika o ovom problemu;
- c) Težnju ka takvoj radnoj snazi na svim nivoima organizacije koja će reflektovati društvenu, ekonomsku i kulturnu raznolikost njihovog lokalnog stanovništva;
- d) Mogućnost usklađivanja profesionalnog, društvenog i privatnog života:
- Predstavljanjem strategija koje omogućavaju, gde je to moguće, prilagođavanje radnog vremena i dogovora oko nege osoba zavisnih od zaposlenih,
 - Ohrabrivanjem muškaraca da iskoriste svoje pravo odsustva radi nege zavisnih osoba.

Javne nabavke i ugovaranje

Član 12.

1. Potpisnica je dužna da, u procesu sprovođenja zadataka i obaveza vezanih za javne nabavke, uključujući i ugovore sa dobavljačima, pružanje usluga ili izvedbu radova, zagovara rodnu ravnopravnost.
2. Pomenuta dužnost potpisnice je od posebnog značaja tamo gde ugovorom prepušta drugom pravnom licu pružanje relevantnih javnih usluga, za šta je potpisnica odgovorna po zakonu. U takvim slučajevima, potpisnica nastoji da pravno lice koje dobije posao (nezavisno od vrste vlasništva) ima iste obaveze po pitanju zalaganja za rodnu ravnopravnost kao da je potpisnica direktno pružala tu uslugu.
3. Potpisnica se dalje obavezuje da sprovede, gde god je to primenjivo, sledeće korake:
 - a) Za svaki posao od važnosti koji želi da sklopi, da razmotri relevantne rodne implikacije i prilike da zagovara ravnopravnost;
 - b) Da omogući da ugovorne odredbe obuhvate ciljeve rodne ravnopravnosti;
 - c) Da omogući da ostali uslovi propisani ugovorom koji se odnose na relevantan posao obuhvate i reflektuju te ciljeve;

- d) Da iskoristi nadležnost propisanu zakonima o javnim nabavkama Evropske unije da utvrdi uslove rada i učinka koji obuhvataju pitanja od socijalnog značaja;
- e) Da osoblje ili savetnici budu odgovorni za poslove javnih nabavki a ugovorni partneri svesni rodne ravnopravnosti u svom poslu, uključujući organizovanje treninga u te svrhe;
- f) Da odredbe glavnog ugovora uključe i uslov da su i podizvođači dužni da rade u skladu sa obavezom da zagovaraju rodnu ravnopravnost.

Uloga pružanja usluga

Član 13. – Edukacija i doživotno učenje

1. Potpisnica priznaje pravo na edukaciju, kao i pravo na pristup svim stručnim i stalnim obukama. Potpisnica priznaje bitnu ulogu edukacije u pružanju jednakih mogućnosti, sticanju neophodnih životnih i radnih sposobnosti, kao i u obezbeđivanju novih mogućnosti za profesionalno i stručno usavršavanje u svim životnim dobima.
2. Potpisnica se obavezuje da će u okviru svojih nadležnosti, obezbediti ili zagovarati jednaku mogućnost edukacije, stručne i stalne obuke za žene i muškarce, devojčice i dečake.
3. Potpisnica prepoznaje potrebu da eliminiše svako stereotipno shvatanje uloge žena i muškaraca u svim oblicima edukacije. Da bi to postigla, potpisnica se obavezuje da će sprovoditi ili zagovarati sledeće mere:
 - Reviziju materijala, školskih i drugih obrazovnih programa i predavačkih metoda, kako bi se sprečilo stereotipno ponašanje i delovanje,
 - Sprovođenje posebnih aktivnosti kojima se podstiče netradicionalni izbor karijere,
 - U okviru kurseva za edukaciju građana, posebno uključiti elemente koji ističu značaj jednakog učešća žena i muškaraca u demokratским procesima.

4. Potpisnica priznaje da načini na koji su uređene škole i druge obrazovne ustanove predstavljaju važne modele za decu i mlade. Stoga se obavezuje da će zagovarati podjednako učešće žena i muškaraca na svim nivoima školske organizacije i uprave.

Član 14. – Zdravstvo

1. Potpisnica priznaje pravo svih na visoki nivo fizičkog i mentalnog zdravlja i utvrđuje da je pristup kvalitetnom zdravstvu i lečenju, kao i preventivnoj nezi za žene i muškarce, od velike važnosti za ostvarivanje ovog prava.
2. Potpisnica priznaje da lekarske i zdravstvene usluge moraju uzeti u obzir različite potrebe žena i muškaraca kako bi se obezbedile jednake mogućnosti za njihovo zdravlje. Potpisnica takođe priznaje da ove potrebe ne proizilaze samo iz bioloških razlika, već i iz različitih životnih i radnih uslova i stereotipnih ponašanja i pretpostavki.
3. Potpisnica se obavezuje da u okviru svojih dužnosti preduzme sve odgovarajuće aktivnosti, kako bi promovisala i svojim građanima obezbedila najviši nivo zdravstvene zaštite. U tu svrhu, potpisnica će sprovoditi ili zagovarati sledeće mere:
 - Uključiti princip rodne ravnopravnosti i rodne osetljivosti u planiranje, finansiranje i pružanje zdravstvenih i medicinskih usluga,
 - Postarati se da aktivnosti za promovisanje zdravstva, uključujući i one koje imaju za cilj podsticanje zdrave ishrane i važnost fizičke aktivnosti, uključe i prepoznavanje različitih potreba i položaja žena i muškaraca,
 - Postarati se da zdravstveni radnici, uključujući i one koji učestvuju u promovisanju zdravstva, prepoznaju načine na koje rod utiče na medicinsku i zdravstvenu zaštitu, kao i da uzmu u obzir različita iskustva žena i muškaraca u tom domenu,
 - Postarati se da žene i muškarci imaju pristup odgovarajućim informacijama o zdravstvu.

Član 15. – Socijalna zaštita i usluge

1. Potpisnica priznaje pravo svih na nužnu socijalnu zaštitu, kao i na socijalnu pomoć u slučaju potrebe.
2. Potpisnica priznaje različite potrebe žena i muškaraca koje mogu da proisteknu iz razlika u njihovim društvenim i ekonomskim prilikama i drugih faktora. Stoga, da bi osigurala jednako pravo žena i muškaraca na socijalnu zaštitu i socijalne usluge, potpisnica će sprovesti sve moguće korake da:
 - Uključi princip rodne ravnopravnosti i rodne osetljivosti u planiranje, finansiranje i pružanje usluga socijalne zaštite,
 - Obezbedi da oni koji pružaju socijalnu zaštitu i usluge prepoznaju načine na koje rod utiče na ove usluge, kao i da uzmu u obzir različita iskustva žena i muškaraca u tom domenu.

Član 16. – Briga za decu i dečija zaštita

1. Potpisnica priznaje važnu ulogu koju imaju kvalitetne i pristupačne jaslice, obdaništa i druge ustanove za brigu o deci, dostupne svim roditeljima i starateljima bez obzira na njihovu finansijsku situaciju, u zalaganju za pravu ravnopravnost između žena i muškaraca i mogućnosti da usklade svoj profesionalni, javni i privatni život. Potpisnica takođe priznaje doprinos koji takve ustanove daju ekonomskom i društvenom životu i strukturi lokalne zajednica i društvu uopšte.
2. Potpisnica se obavezuje da joj jedan od prioriteta bude pružanje takvih usluga, odnosno podrška takvim uslugama, direktno ili kroz druge izvore. Dalje se obavezuje da podstakne pružanje takvih usluga od strane drugih, uključujući i lokalne poslodavce.
3. Potpisnica takođe priznaje da je odgajanje dece zajednička odgovornost žena i muškaraca i uopšte društva, i obavezuje se na borbu protiv rodnog stereotipa da je briga o detetu uglavnom dužnost i odgovornost žena.

Član 17. – Staranje o drugim izdržavanim osobama

1. Potpisnica priznaje odgovornost žena i muškaraca da se staraju o drugim izdržavanim ili nemoćnim osobama osim dece, i da ta odgovornost može uticati na njihovu ulogu u ekonomskom i društvenom životu.
2. Potpisnica takođe priznaje da su te obaveze neproporcionalno podeljene, te stoga predstavljaju prepreku postizanju pune ravnopravnosti između žena i muškaraca.
3. Potpisnica se obavezuje da će se boriti protiv neravnopravnosti tako što će:
 - Jedan od njenih prioriteta biti da obezbedi i promoviše visoki kvalitet odgovarajuće zaštite za nemoćna lica, direktno ili putem drugih izvora,
 - Obezbediti pomoć i mogućnosti za lica koja su se našla u društvenoj izolaciji zbog staranja o nemoćnim licima,
 - Sprovesti kampanje protiv stereotipa koji podrazumevaju da je staranje o nemoćnim osobama prvenstveno dužnost žena.

Član 18. – Društvena uključenost

1. Potpisnica priznaje pravo svih na zaštitu od siromaštva i društvene isključenosti, kao i da su žene uopšte sklonije da budu društveno isključene zato što imaju manje pristupa sredstvima, robu, uslugama i povoljnim prilikama od muškaraca.
2. Potpisnica se stoga obavezuje da će kroz svoje aktivnosti i usluge, i u saradnji sa društvenim partnerima, preduzeti mere u okviru sveobuhvatnog i usklađenog pristupa da:
 - Potpomogne efikasni pristup zaposlenju, stanovanju, obukama, obrazovanju, kulturi, informacionim i komunikacionim tehnologijama, socijalnoj i zdravstvenoj pomoći svim licima koja žive ili rizikuju da se nađu u društvenoj isključenosti ili siromaštvu,
 - Prepozna posebne potrebe i položaj žena koje su iskusile društvenu isključenost,

- Potpomogne integraciju žena i muškaraca migranata, u odnosu na njihove specifične potrebe.

Član 19. – Stanovanje

1. Potpisnica priznaje pravo na stanovanje, kao i da pristup kvalitetnom stanovanju predstavlja jednu od najosnovnijih ljudskih potreba neophodnih za dobrobit osobe i njene porodice.
2. Potpisnica priznaje da žene i muškarci često imaju specifične i jasne potrebe vezane za stanovanje koje moraju biti u potpunosti uzete u obzir, uključujući i činjenicu da:
 - U proseku žene imaju manje prihoda i sredstava od muškaraca, te stoga traže smeštaj koji sebi mogu da priušte;
 - Žene su glave domaćinstava u većini porodica sa jednim roditeljem, kojima je potreban društveni smeštaj;
 - Ugroženi muškarci su često i najbrojniji među beskućnicima.
3. Potpisnica se stoga obavezuje da će, ukoliko je to moguće:
 - Omogućiti ili potpomoći pronalaženje smeštaja adekvatne veličine i standarda, sa pristojnim životnim uslovima za sve i dostupnim najnužnijim uslugama;
 - Preduzeti korake u sprečavanju beskućništva, a posebno pružiti pomoć beskućnicima, u skladu sa kriterijumima potrebe, stepena ugroženosti i nediskriminacije;
 - U skladu sa mogućnostima, pomoći plaćanje smeštaja onima bez adekvatnih sredstava.
4. Potpisnica se takođe obavezuje da će obezbediti ili zagovarati jednako pravo žena i muškaraca da budu stanari, imaoци, ili na neki drugi način vlasnici svojih domova, kao i da, u tu svrhu, koristi svoje moći ili uticaj da omogući da žene imaju jednako pravo na hipoteku i druge oblike finansijske pomoći i kredita u svrhu obezbeđivanja stambenog prostora.

Član 20. – Kultura, sport i rekreacija

1. Potpisnica priznaje pravo svih da učestvuju u kulturnom životu i uživanju u umetnosti.
2. Potpisnica takođe priznaje ulogu sporta koju on ima kada je u pitanju doprinos životu jedne zajednice i obezbeđivanje prava na zdravlje kao iz Člana 14. Takođe priznaje da žene i muškarci imaju isto pravo na ravnopravan pristup kulturnim, rekreativnim i sportskim aktivnostima i objektima.
3. Potpisnica priznaje da žene i muškarci mogu imati različita iskustva i interese po pitanju kulture, sporta i rekreacije, i da to može biti rezultat rodnog stereotipnog razmišljanja i delovanja, pa se stoga obavezuje da će sprovesti i promovisati mere koje uključuju, po potrebi:
 - Obezbediti da žene i muškarci, dečaci i devojčice imaju podjednak pristup sportskim, rekreativnim i kulturnim objektima i aktivnostima,
 - Podsticati žene i muškarce, dečake i devojčice da ravnopravno učestvuju u sportskim i kulturnim aktivnostima, uključujući i one koje se tradicionalno smatraju “ženskim” ili “muškim”,
 - Podsticati umetnike, kao i kulturna i sportska udruženja, da promovišu kulturne i sportske aktivnosti koje osporavaju stereotipne stavove o ženama i muškarcima,
 - Podsticati javne biblioteke da osporavaju rodne stereotipe izborom knjiga i drugih materijala.

Član 21. – Sigurnost i bezbednost

1. Potpisnica priznaje pravo svake žene i muškarca na bezbednost i slobodu kretanja, kao i da ova prava ne mogu biti slobodno ili jednako sprovedena ukoliko žene i muškarci nisu sigurni ili bezbedni, bilo u privatnom ili javnom sektoru, ili ako se ne osećaju sigurno ili bezbedno.

2. Potpisnica takođe priznaje da se žene i muškarci, delom zbog različitih obaveza ili životnog stila, često suočavaju sa različitim problemima u pogledu sigurnosti i bezbednosti, koji se moraju rešavati.
3. Potpisnica se stoga obavezuje da će:
 - Iz perspektive roda analizirati statistiku koja se tiče broja i modela incidenata (uključujući ozbiljne prekršaje protiv pojedinaca) koji utiču na bezbednost ili sigurnost žena i muškaraca, kao i da, ukoliko smatra da je prikladno, izmeri stepen i prirodu straha ili prekršaja ili drugih izvora nesigurnosti;
 - Razviti i sprovesti planove, strategije i aktivnosti, uključujući i određena poboljšanja stanja ili uređenja lokalne sredine (na primer, saobraćajne raskrsnice, parkirališta, ulična rasveta), ili upravljačkih i srodnih službi, u cilju poboljšanja praktične bezbednosti i sigurnosti žena i muškaraca, kao i da teži da smanji njihov doživljaj nedovoljne sigurnosti i bezbednosti.

Član 22. – Rodno zasnovano nasilje

1. Potpisnica priznaje da nasilje zasnovano na rodnim razlikama, koje više ugrožava žene, predstavlja kršenje osnovnih ljudskih prava i rušenje dostojanstva i fizičkog i emocionalnog integriteta ljudskog bića.
2. Potpisnica priznaje da rodno zasnovano nasilje proističe iz ideje prestupnika da je jedan pol superiorniji u odnosu na drugi u kontekstu nejednakog odnosa snaga.
3. Potpisnica se stoga obavezuje da ustanovi i podrži strategije i akcije protiv rodno zasnovanog nasilja, uključujući i da:
 - Obezbedi ili potpomogne podršku žrtvama,
 - Informiše javnost, na svim relevantnim jezicima, o pomoći koja je obezbeđena u toj oblasti,
 - Omogućiti da profesionalni kadar prođe obuku o prepoznavanju žrtava i pomoći,

- Omogući efektu saradnju između relevantnih službi i policije, zdravstvenih i stambenih službi,
- Promoviše kampanje o podizanju svesti građana i edukativnih programa usmerenih ka potencijalnim i stvarnim žrtvama i prestupnicima.

Član 23. – Trgovina ljudima

1. Potpisnica priznaje da kriminalna radnja trgovine ljudima, koja više ugrožava žene i devojke, predstavlja kršenje fundamentalnih ljudskih prava i narušavanje dostojanstva i fizičkog i emocionalnog integriteta ljudskog bića.
2. Potpisnica se obavezuje da ustanovi i podrži strategije i akcije u cilju prevencije trgovine ljudima uključujući i:
 - Kampanje širenja informacija i podizanja nivoa svesti građana,
 - Programe obuke za profesionalne kadrove odgovorne za prepoznavanje i pružanje podrške žrtvama,
 - Mere u cilju obeshrabrivanja potražnje,
 - Odgovarajuće mere pomoći žrtvama uključujući mogućnost lečenja, adekvatnog i sigurnog smeštaja i prevodilačkih usluga.

Planiranje i održivi razvoj

Član 24. – Održivi razvoj

1. Potpisnica priznaje da, u strategijama planiranja i razvoja svojih regiona u budućnosti, principi održivog razvoja moraju biti u potpunosti poštovani, obuhvativši ravnomernu integraciju ekonomske, društvene, ekološke i kulturne dimenzije, i da posebno uključuju potrebu za promocijom i postizanjem ravnopravnosti između žena i muškaraca.
2. Potpisnica se stoga obavezuje da uvrsti princip ravnopravnosti između žena i muškaraca kao fundamentalnu dimenziju u svoje planiranje ili razvoj strategija za održivi razvoj svog regiona.

Član 25. – Urbanizam i lokalno planiranje

1. Potpisnica prepoznaje važnost svog prostornog, transportnog, ekonomskog razvoja i strategije korišćenja zemljišta i planova za stvaranje uslova u okviru kojih pravo na ravnopravnost između žena i muškaraca na lokalnom nivou može biti u potpunosti primenjeno.
2. Potpisnica se obavezuje da će prilikom sastavljanja, usvajanja i sprovođenja takvih strategija i planova:

- Uzeti u obzir potrebu da zagovara efektivnu ravnopravnost u svim aspektima života u lokalnoj zajednici,
- Uzeti u obzir posebne potrebe žena i muškaraca vezane za, na primer, zapošljavanje, pristup uslugama, kulturni život, obrazovanje i porodične obaveze, i to na osnovu relevantnih lokalnih i drugih podataka, uključujući i rodnu procenu/analizu koje je sama sproveda,
- Da usvoji visoko kvalitetna projektna rešenja koja uzimaju u obzir posebne potrebe žena i muškaraca.

Član 26. – Mobilnost i transport

1. Potpisnica priznaje da su mobilnost i pristup prevoznim sredstvima nužan uslov u primeni prava, zadataka i aktivnosti žena i muškaraca, uključujući i zapošljavanje, edukaciju, kulturu i pristup neophodnim službama i uslugama. Takođe priznaje da održivost i uspeh opštine ili regiona u mnogome zavisi od stepena razvoja efektivne, visokokvalitetne transportne infrastrukture i usluga javnog prevoza.
2. Potpisnica takođe priznaje da žene i muškarci često u praksi imaju različite potrebe i modele korišćenja mobilnosti i transporta, a koje su bazirane na faktorima kao što su primanja, starateljske obaveze ili radno vreme, kao i da zbog toga proporcionalno ima više žena korisnika javnog prevoza nego muškaraca.
3. Potpisnica se stoga obavezuje:
 - da će uzimati u obzir relevantne potrebe i modele korišćenja transporta žena i muškaraca, uključujući i stanovnike gradskih i ruralnih sredina;
 - da će omogućiti da transportne usluge dostupne građanima u datoj oblasti zadovoljavaju posebne i zajedničke potrebe žena i muškaraca, kao i postizanje prave ravnopravnosti između žena i muškaraca na lokalnom nivou.

4. Potpisnica se dalje obavezuje da će se zalagati za progresivan napredak usluga javnog prevoza prema i unutar opštine, uključujući i intermodalne veze, u cilju zadovoljavanja posebnih i opštih potreba žena i muškaraca za redovnim, jeftinim, sigurnim i dostupnim prevozom, kao i u cilju doprinosa održivom razvoju.

Član 27. – Ekonomski razvoj

1. Potpisnica priznaje da je uravnotežen i održiv ekonomski razvoj vitalna komponenta uspešne opštine ili regiona, kao i da njene aktivnosti i usluge u ovoj oblasti mogu značajno da doprinesu napretku u ravnopravnosti između žena i muškaraca.
2. Potpisnica prepoznaje potrebu da poveća brzinu i kvalitet zaposlenja žena, a takođe priznaje i da je stepen rizika od siromaštva, povezan sa dugoročnom nezaposlenošću i neplaćenim poslom, naročito visok kod žena.
3. Potpisnica se obavezuje da će u potpunosti uvrstiti potrebe i interese žena i muškaraca u svoje aktivnosti i usluge na polju ekonomskog razvoja, kao i prilike da unapredi jednakost među njima, i da preduzme odgovarajuće aktivnosti u tu svrhu. Te akcije mogu da uključe:
 - Pomoć ženama preduzetnicama,
 - Finansijsku i drugu pomoć preduzećima u cilju promovisanja rodne ravnopravnosti,
 - Podsticanje obuke žena pripravnika u sticanju veština i kvalifikacija za poslove koji se tradicionalno smatraju “muškim” ili obrnuto,
 - Podsticanje poslodavaca da zapošljavaju žene pripravnike u skladu sa njihovim veštinama, kvalifikacijama i pozicijama koje se tradicionalno smatraju “muškim” i obrnuto.

Član 28. – Životna sredina

1. Potpisnica priznaje svoju dužnost da radi u pravcu postizanja visokog nivoa zaštite i unapređenja kvaliteta životne sredine u svojoj opštini, uključujući lokalne strategije vezane za otpad, buku, kvalitet vazduha, prirodne razlike i uticaj na klimatske promene. Potpisnica priznaje jednako pravo žena i muškaraca da imaju korist od usluga i strategija vezanih za životu sredinu.
2. Potpisnica priznaje da se životi žena i muškaraca u mnogome razlikuju, i da se žene i muškarci razlikuju u korišćenju usluga i javnih ili otvorenih prostora na lokalnom nivou, ili se suočavaju sa različitim problemima vezanim za životnu sredinu.
3. Potpisnica se, u skladu s tim, obavezuje da će, prilikom razvijanja svojih strategija i usluga vezanih za životnu sredinu, u potpunosti i jednako voditi računa o posebnim potrebama u životima žena i muškaraca, kao i o principima solidarnosti među generacijama.

Uloga nadzornog tela

Član 29. – Lokalna uprava kao nadzorno telo

1. Potpisnica prepoznaje, kroz sprovođenje svojih zadataka i nadležnosti kao regulatornog tela relevantnih aktivnosti u svojoj opštini, važnu ulogu koju igra efektivna kontrola i zaštita potrošača u obezbeđivanju sigurnosti i dobrobiti lokalnog stanovništva, kao i da tako uređene aktivnosti mogu imati različit uticaj na žene i muškarce.
2. Potpisnica se obavezuje da će, u okviru sprovođenja svojih nadzornih zadataka, uzeti u obzir posebne potrebe, interese i položaj žena i muškaraca.

Bratimljenje i međunarodna saradnja

Član 30.

1. Potpisnica prepoznaje značaj povezivanja i evropske i međunarodne saradnje sa lokalnim i regionalnim vlastima na zbližavanju građana i promociji zajedničkog učenja i razumevanja širom nacionalnih granica.
2. Potpisnica se obavezuje da će kroz svoje aktivnosti u oblasti povezivanja i evropske i međunarodne saradnje:
 - Ravnopravno uključiti žene i muškarce različitih položaja u pomenute aktivnosti,
 - Iskoristiti svoje veze i evropska i međunarodna partnerstva kao platformu za razmenu iskustava i zajedničkog učenja o pitanjima koja se tiču ravnopravnosti žena i muškaraca,
 - Uvrstiti dimenziju rodne ravnopravnosti u svoje aktivnosti decentralizovane saradnje.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

xxx.xxx(xxx)

XXXXXX xxxxxxxxxxxx

XXXXXXXXXX

ISBN 978-86-82455-90-5

a)

COBISS.SR-ID

ISBN 978-86-82455-69-1

9 788682 445569 1 >